



Introducere în sociologia familiei. Familia Românească în societatea contemporană

Raluca Popescu¹

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Sursa: Revista Inovația Socială nr. 1/2011 (ianuarie - mai) pp. ...

URL stabil: <http://inovatiasociala.ro/index.php/jurnal/article/view/74>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiasociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiasociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.



Introducere în sociologia familiei. Familia Românească în societatea contemporană

Raluca Popescu,

Editura Polirom, Iași, 2009, 200 pagini

Cercetările privind dinamica societății și schimbările economice și sociale de la nivelul familiei, mai ales în ceea ce privește organizarea, funcționarea dar și modul de înțelegere au cunoscut abordări diferite. Apărută în anul 2009, la Editura Polirom, Iași, lucrarea de față, structurată în patru capitole, are ca autor pe Raluca Popescu, și surprinde problematica familiei contemporane bazându-se atât pe analiza teoretică a schimbărilor din cadrul familiei cât și pe analiza secundară a unor date din studii realizate de World Values Survey/European Values Survey, Institutul de Cercetare a Calității Vieții (Diagnoza calității vieții) și Fundația Soros (Barometrul de opinie publică - "Viața în cuplu" și Ancheta "Viața de Familie").

Familia între schimbare și stabilitate face obiectul primului capitol din carte și pleacă de la cele două dispute privind viitorul familiei și anume cea optimistă care consideră că "familia traversează o perioadă de tatonare în scopul unui nou echilibru" și cea în care familia este prezentată într-un "declin continuu". Evoluția societății umane și a familiei spre modernitate au adus în discuție problema "dezinstituționalizării, individualizării și a democratizării vieții de familie", ca și implicațiile acestei noi direcții atât în plan individual cât și în cel societal. Sunt analizate din perspectivă sociologică evoluția tipurilor de familie, de la cea tradițională la cea modernă și postmodernă, unele deși având o frecvență în creștere, familia clasică rămâne în continuare "cel mai răspândit și mai puternic valorizat model". Profilul familiei românești este conturat printr-o analiză comparativă la nivelul european al indicatorilor statistici de nivel macrosocial, pe baza datelor Eurostat (pentru a evidenția principalele tendințe de evoluție a modelului familial) și prin utilizarea unor anchete sociologice în vederea aprecierii vieții de familie (constituirea familiei, condiții pentru o căsătorie fericită, motivele de divorț, problema echității, inegalitatea rolurilor conjugale și puterea decizională, comportamente și atitudini față de sexualitate).

Și valorile familiale au suferit schimbări profunde pe toate dimensiunile, iar studiul evoluției acestora poate explica "schimbarea comportamentelor familiale din ultimele decenii". Capitolul al II-lea al lucrării, *Valorile familiale - între materialism și postmaterialism*, încearcă să surprindă, pe baza unor cercetări

empirice, problematica sistemului de valori al familiei și anume atitudinea față de căsătorie, atitudini de gen și rolul lor în formarea și disoluția familiei. Din păcate se observă o valorizare mai scăzută față de instituția căsătoriei dar și față de copii, o toleranță ridicată vis-a-vis de comportamentele sexuale premaritale sau ocazionale și de asemenea față de uniunile consensuale și nu în ultimul rând față de divorț. Unul dintre obiectivele acestei lucrări este recunoașterea factorilor determinanți ai modelelor valorice analizate și identificarea locului unde România se situează pe “axa tradițional-modern-postmodern”. Rezultatele studiului arată faptul că în România “tendențele postmoderne sunt slab reprezentate”, iar atitudinile românilor cu privire la familie fiind “preponderent de tip conservator”. Acest lucru este argumentat de “factorul religios, nivelul scăzut al educației pe ansamblul populației, ponderea mare a mediului rural în care predomină valori de tip tradițional, încrederea scăzută în oameni și capitalul social relațional redus” (p.102).

Deși nu mai este singura formă de conviețuire fiind considerată “tot mai puțin un mijloc de împlinire personală”, căsătoria, este încă percepută că având un statut unic. Raportat la aceasta, uniune consensuală poate reprezenta o opțiune de viață de tip postmodern sau un mijloc de adaptare la o situație problematică. Însă, analiza uniunilor consensuale din România, prezentate în Capitolul III, *Modele alternative ale familiei - uniunile consensuale*, a arătat faptul că acestea nu reprezintă “expresia unui stil de viață postmaterialist” și “numai o mică parte a coabitantilor pot fi considerați postmoderni”. Ca atare Capitolul III încearcă să ofere posibile explicații cu privire la această situație și implicațiile sale la nivel social. În acest context se poate afirma faptul că existența mai multor tipuri de familie exprima atât permisivitatea societății față de această cât și adaptabilitatea individului la condițiile concrete ale modernității.

Ultimul capitol, *Politici familiale în România și în Europa*, se centrează pe o analiză comparativă în ceea ce privește politicile familiale în România și în țările membre ale Uniunii Europene precum și implicațiile asupra nivelului de bunăstare a familiei. Această analiză vizează în principal “sistemul de transferuri financiare” și doar în plan secundar “sistemul de servicii de asistență socială, datorită insuficienței datelor și a lipsei lor de comparabilitate a acestora la nivel european”. (p.146). La nivelul Uniunii Europene există un acord general privind necesitatea suportului pentru familie, însă din păcate nu există o politică familială comună. În România deși sistemul de prestații familiale s-a îmbunătățit în ultimii ani cuprinzând o gamă variată de beneficii financiare, acestea nu sunt

suficiente, și este nevoie de dezvoltarea unor servicii care să susțină familia în “eforturile sale de îngrijire, să integreze copilul și să-i lărgescă perspectivele de realizare socială”. Însă cea mai acută problemă care s-a pus în discuție, în partea a doua a acestui capitol, este cea legată de ratele extrem de scăzute ale fertilității care reprezintă nu numai o amenințare macrostructurală ci și un indicator negativ al calității vieții. Rata fertilității din România este una dintre cele mai scăzute din Europa, iar tendințele de redresare din ultimii ani sunt ne semnificative. Cu toate acestea prezența măsurilor de politică socială și de suport al familiei sunt necesare pentru copiii născuți deja, și contribuie la diminuarea efectelor socio-demografice care le implică acest fenomen: accelerarea îmbătrânirii demografice, diminuarea populației active și a forței de muncă și perspectiva iminentă a declinului populației. Analiza realizată pe problematica fertilității se centrează pe “relația dintre politică publică și fertilitate, pe măsura în care diferitele măsuri de protecție socială pot fi asociate cu anumite modele de fertilitate”.

Concluzionând, lucrarea de față este de interes general celor care au studiat și studiază problematica familiei din diferite perspective, cercetătorilor, practicanților sau asistenților sociali din domeniul protecției familiei și a copilului, și totodată publicului larg, doritor să cunoască și să înțeleagă schimbările sociale și politice care au generat noi direcții în structura familiei tradiționale.

Ana-Maria Dumitrescu

Drd. Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență
Socială

Preparator universitar, Universitatea din Pitești, Catedra de Sociologie și
Asistență Socială

amdumitrescu81@yahoo.com

Interviu cu Dr. Raluca Popescu, autoarea volumului

Cercetător științific principal III, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia
Română

ralucut@gmail.com

Vă rugăm să ne spuneți cum a luat naștere ideea apariției acestui volum.

Preocupările mele în domeniul familiei datează încă din primii ani de facultate. În lucrarea de licență am analizat un stil de viață familială mai puțin cunoscut și abordat - cuplurile tinere, necăsătorite, care trăiesc cu părinții, încercând să-l integrez în contextul mai larg al societății românești aflate pe atunci în plin proces de liberalizare și de tranziție la economia de piață. Ulterior s-au adăugat preocupările din domeniul politicilor sociale, concretizate în lucrarea de dizertație, în care am analizat politicile de suport privind copilul și familia comparativ cu celelalte țări foste socialiste. În studiile întreprinse în perioada de stagiul în cadrul programului addoctoral am continuat să aprofundez aceste teme, complementar cu altele noi: calitatea vieții de familie, valori familiale.

Volumul reprezintă mare parte din teza mea de doctorat și integrează o multitudine de studii pe care le-am realizat pe tema familiei în peste 10 ani de cercetare în domeniu.

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre metodologia utilizată.

Analizele au la bază o strategie de tip comparativ, atât transversal (România față de celelalte țări europene și la nivel internațional) cât și longitudinal (după Revoluție, până în prezent - ultimii ani disponibili).

Lucrarea combină analiza teoretică a schimbărilor din domeniul familiei cu analiza secundară de date. Prelucrările au utilizat indicatori statistici și indicatori de anchetă din mai multe cercetări empirice în designul cărora am fost implicată: cercetarea internațională *World Values Survey / European Values Survey*, și altele naționale precum *Diagnoza calității vieții (ICCV)*, *Barometrul de Opinie Publică "Viața în cuplu"* (Fundația Soros), *Ancheta "Viața de familie"* (Fundația Soros).

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre principalele concluzii ale studiului.

Lucrarea încearcă să demonstreze cu mijloace științifice că familia românească nu a suferit transformări radicale iar motivele de îngrijorare sunt puține. Familia românească și-a găsit mijloacele proprii de adaptare la schimbările economice, sociale și culturale care au avut loc în ultimele decenii.

Cele mai importante probleme cu care s-a confruntat familia au fost mai degrabă cele de ordin economic, principalii perdanți fiind copiii, cu prea puține resurse pentru dezvoltare și societatea în ansamblul ei, cu tot mai puțini copii.

Valorile familiale ale românilor, deși în schimbare, nu indică o tendință clară către postmodernitate. Modelul familiei clasice e în continuare puternic valorizat, chiar de către cei care trăiesc în modele alternative de familie.

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre elementele de originalitate ale studiului.

În lucrare sunt integrate analize comparative la nivel european privind modelul familial românesc, orientările valorice cu privire la familie, politici de suport pentru familie și copii. Capitolul privind uniunea consensuală în România oferă o analiză pe date culese din prima și decamdată singura cercetare cantitativă pe un eșantion național a familiilor de acest tip.

Probabil cel mai important de menționat este punctul de vedere „conservator” asupra familiei românești în care se încadrează concluziile lucrării. În ciuda discursului alarmist de la nivelul opiniei publice și chiar a unei importante părți din comunitatea științifică, toate analizele comparative pe date empirice prezentate în lucrare demonstrează contrariul. Fără a fi o instituție în criză, familia reprezintă în continuare reperul cel mai important în viața românilor.

Care sunt aspectele pe care ați dori să le cercetați în continuare?

Lucrarea integrează analize la nivel macrosocial, surprinzând evoluția familiei ca instituție socială și modelul ei dominant. Îmi propun să continui studiile printr-o analiză mai nuanțată, la nivel micro, pe tipuri de familii și probleme specifice, prin metode preponderent calitative. Un interes deosebit voi acorda unor modele noi, aflate în plin proces de construcție, precum familiile la distanță sau mariajul navetă, dar și unor comunități specifice precum cele de romi, în care comportamentul demografic și familial se confruntă cu schimbări dramatice, cu importante consecințe pe viitor asupra întregii societăți românești.

Vă mulțumim pentru colaborare!